

Förstudierapport för detaljplan för Slussholmen och del av Ekbacken

Projektbeställare David Lanthén

Projektledare Alexander Larsson

• Datum 2016-02-03

Version I

Projekt-, ärendenr. 2016/0055

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	3
1.1 Tidigare ställningstaganden	3
2. Föreslaget projekt	3
3. Förutsättningar	4
3.1 Nuvarande markanvändning.....	4
3.2 Nationella och regionala intressen	4
3.3. Planer och program.....	4
3.4 Natur- och kulturmiljö.....	5
3.5 Kommunikationer	6
3.6 Service	6
4. Projektets syfte och mål.....	6
5. Preliminär tidplan och kostnader.....	6
6. Risker	7
7. Förvaltningens slutsatser.....	7

I. Bakgrund

Denna förstudie utgör en bilaga till tjänsteutlåtande för uppdrag att upprätta en ny detaljplan för Slussholmen och del av Ekbacken. Förstudien ska beskriva projektets förutsättningar, utredningsbehovet, genomförandefrågor m.m.

Det föreslagna planområdet är indelat i två delområden och är beläget inom och vid Åkers kanal i höjd med Slussholmen och Ekbackens friluftsområde, ca 1 km nordväst om Åkersberga centrum (se bild 1 och 2). Området innefattar del av fastigheterna Ekbacken 1:1, 4:1 och 9:1 samt Runö 6:1. Samtliga fastigheter ägs av Österåkers kommun.

Bild 1. Planområdets läge i Åkersberga.

Bild 2. Preliminär avgränsning av planområdet i en nordlig och en sydlig del.

I.1 Tidigare ställningstaganden

Kommunfullmäktige antog 2013-09-09 *Inriktningsdokument för stadspark Åkers kanal* som omfattar åtgärder för åren 2014-2020. Planen är vägledande för underlag till kommunens årliga investeringsbudget. I dokumentet är en av målsättningarna att förbättra förutsättningarna vid Slussholmen i form av bl.a. nya bryggor, ny gångstig och upprustning av trappor, bro och fisktrappa.

2. Föreslaget projekt

Den befintliga slussanläggningen i Åkers kanal saknar stöd i gällande detaljplan. Anläggningen är i stort behov av renovering, vilket kräver tillstånd för vattenverksamhet. Tillståndet kan i sin tur endast ges om stöd i detaljplan finns, vilket är anledningen till att en ny detaljplan krävs för Slussholmen. De åtgärder som

planeras är bl.a. ombyggnad av luckor, upprustning av regleringsdamm och anläggande av ny fisktrappa. Utöver slussanläggningen föreslås en upprustning av hela Slussholmen för att öka områdets tillgänglighet och attraktionsvärde för allmänheten. Åtgärder som föreslås är bl.a. upprustade gångstigar både på ön och på kanalens östra strand, nya bryggor och en terrass ovanpå fisktrappan med utsikts- och picknickmöjligheter.

En del av Ekbackens friluftsområde tas med i detaljplanen för att möjliggöra anläggandet av en ny utomhusscen med tillhörande omklädningsrum, loger och toaletter. Gällande detaljplan möjliggör inte anläggandet av ytterligare byggnader inom friluftsområdet. Lämpligt läge och utformning för scenen utreds i planprocessen.

3. Förutsättningar

3.1 Nuvarande markanvändning

Slussholmen och dess närmaste omgivningar används i dagsläget som parkområde. Längs Åkers kanals västra strand från Garnsviken till Åkersberga centrum sträcker sig ett gångstråk, medan gångmöjligheterna på den östra stranden idag är begränsade. Arbete pågår med att förbättra framkomligheten på kanalens östra strand.

Ekbacken är ett kommunalt friluftsområde som används till olika allmänna arrangemang, främst sommartid. Området utgörs av ekskog, öppna gräsmattor närmast Åkers kanal och småskalig gammaldags bebyggelse i form av samlingslokal, museum, dansbana etc.

3.2 Nationella och regionala intressen

Planområdet är beläget inom Åkers kanals riksintresseområde för kulturmiljövården. Kanalen anlades 1820-25 och är den enda i Stockholms län med bevarad äldre karaktär. Under vikingatiden var den nuvarande kanalen en del av Långhundraleden som var en viktig vattenväg mellan Uppsala och Östersjön. De intilliggande gravfälten är tecken på vattenledens centrala funktion.

3.3. Planer och program

I kommunens översiktsplan från 2006 är planområdet beläget inom utvecklingsområde för centrala Åkersberga. I översiktsplanen specificeras även riksintresset för Åkers kanal som en viktig del av kommunens historiska arv.

I kommunens kulturmiljöprogram *I Roslagen* är Åkers kanal utpekad som viktig kulturhistorisk miljö.

Slussholmen ingår i detaljplan *Runö gårdar* (dpl 325, laga kraft 1987-09-09). I planen är Slussholmen planlagd som allmän plats (park) omgiven av vattenområde (Åkers kanal). Åkers kanals östra strand ingår i planerna för *Ekbackenområdet* (dpl 138, laga kraft 1962-10-30) och *Hembygdsparken* (dpl 381, laga kraft 1998-03-31). Marken är

planlagd som allmän plats (park), kvartersmark för bostad och hembygdspark. Den del av Ekbacken som ingår i planområdet är planlagd som kvartersmark för hembygdspark.

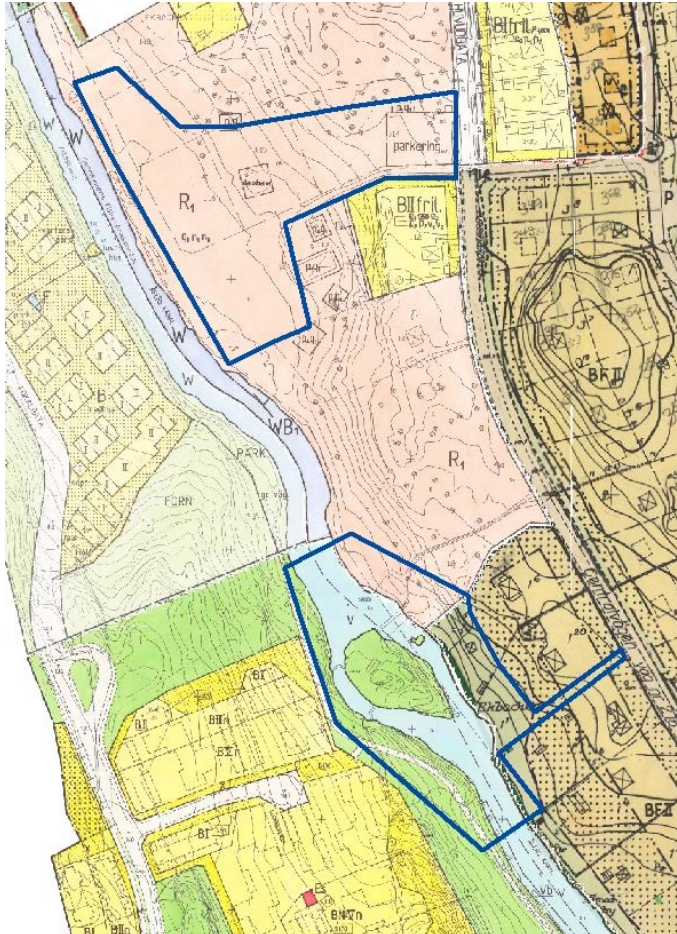

Bild 3. Preliminärt planområde (blå gränser) med gällande detalplaner.

3.4 Natur- och kulturmiljö

Området runt Åkers kanal utgör ett viktigt grönstråk i Åkersberga. Slussholmen och området närmast Åkers kanal utgör ett parkområde där vegetationen till stor del består av al. I kommunens grönplan från 2008 nämns kanalen som en särskilt fin del av tätortens sammanhängande grönstruktur. Som svaghet nämns dock att promenadstråken i Åkersberga brister i framkomlighet och information, vilket kan stärkas genom upprustning, skyltning etc.

Åkers kanal är ett riksintresse för kulturmiljövården. Kanalen som anlades år 1820-25 är den enda kvarvarande av gammal karaktär i Stockholms län.

I gällande detaljplan för Ekbackens friluftsområde finns följande planbestämmelse:
"Värdefull miljö som skall bevaras. Befintliga byggnader och värdefull vegetation skall vidmakthållas oförändrade. Ny bebyggelse skall utformas med slamfärgad faluröd träpanel och sadeltak med rött lertegel".

Planområdet vid Slussholmen berör delvis två fornlämningar, RAÄ 105:1 och RAÄ 245:1. Fornlämning RAÄ 105:1 är ett gravfält beläget på Åkers kanals östra strand, till största del inom naturmark men även delvis på kvartersmark (bostad) som gränsar till planområdet. Fornlämningen omfattar sex högar och 21 runda stensättningar. Fornlämning RAÄ 245:1 är belägen på kanalens västra strand och här låg enligt lantmäterikarta från 1773/74 en krog och marknadsplats. Vid särskild arkeologisk utredning av området 2013 påträffades inga konstruktioner eller kulturlager, dock påträffades lösfynd (porslin, buteljglas etc) av yngre karaktär. Avsaknaden av husgrunder och kulturlager talar för att området genomgått markberedning under modern tid vilket medfört att ev. lämningar förstörts och/eller avlägsnats.

3.5 Kommunikationer

Planområdet är beläget ca 500 m från närmaste busshållplatser på Centralvägen. Närmaste station på Roslagsbanan är Åkersberga station, belägen ca 1 km söderut. Området är lättillgängligt för gående och cyklister inom Åkersberga.

3.6 Service

Planområdet är beläget ca 1 km nordväst om Åkersberga centrum med god tillgång till både offentlig och kommersiell service.

4. Projektets syfte och mål

Projektets syfte är att möjliggöra en upprustning av sluss och ombyggnation av dammanläggning och fiskvandringväg samt en ny utomhusscen på Ekbacken. Syftet är även att förbättra tillgängligheten längs de delar av Åkers kanal som berörs av planen. Målet är ta fram en detaljplan som möjliggör syftet.

5. Preliminär tidplan och kostnader

Detaljplanen avser att få uppdrag våren 2016. Därefter kan en preliminär tidplan se ut enligt följande:

- Samråd hösten 2016
- Granskning våren 2017
- Antagande hösten 2017

Huvudmannskapet för de allmänna platserna inom planområdet är idag kommunalt och föreslås så förbli. Kostnaderna för framtagande av planhandlingar regleras via ett planeringsavtal mellan berörda kommunala enheter.

6. Risker

De risker som kan tänkas finnas inom projektet listas nedan:

- Strandskyddet återinträder per automatik när en ny detaljplan tas fram, och behöver därmed upphävas som en del av planprocessen för delar av eller hela planområdet. Upphävandet måste därefter godkännas av länsstyrelsen. Det finns risk att kommunens och länsstyrelsens syn på upphävandet skiljer sig åt, vilket kan försena planprocessen.
- Hela planområdet ligger inom Åkers kanals riksintresseområde för kulturmiljövården. Nya byggnader och anläggningar behöver utformas på ett sätt som inte påverkar omgivningen negativt.
- Två fornlämningsområden ligger delvis inom planområdet. Ingen exploatering är planerad inom de områden där fornlämningarna finns, men ev. fynd av fornlämningar kan påverka processen. Kontakt tas med länsstyrelsen i ett tidigt skede för att undersöka ev. utredningsbehov.
- Överklagan av detaljplanen kan ske av berörda sakägare, vilket kan försena planprocessen.

7. Förvaltningens slutsatser

Planområdet omfattar preliminärt del av fastigheterna Ekbacken 1:1, 4:1 och 9:1 samt Runö 6:1, som samtliga är i kommunens ägo. Huvudmannaskapet för allmän plats inom planområdet föreslås vara kommunalt.

Det föreslagna projektet är ett led i att öka tillgängligheten och attraktionsvärdet för allmänheten inom området och bedöms därmed vara förenligt med riksintresset. Nya anläggningar och byggnader ska utföras på ett sätt som knyter an till omgivningen och inte påverkar kulturmiljön negativt. Kontakt tas med länsstyrelsen i ett tidigt skede för att undersöka ev. utredningsbehov av angränsande fornlämningsområden.

I samband med planuppdrag upprättas en behovsbedömning. Här sker en bedömning om detaljplanen innebär en betydande miljöpåverkan eller inte. Då planförslaget omfattar vattenverksamhet vid ombyggnad av sluss- och dammanläggningar så bedöms planen ha en betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska upprättas.

Då planförslaget bedöms medföra betydande miljöpåverkan så ska planprocessen ske med utökat förfarande i enlighet med de ändringar i plan- och bygglagen som trädde i kraft 1 januari 2015 (SFS 2014:900).